

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy

Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja

Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 230

Czerwiec 2019 r.

***Nicolae Virgiliu Tănase p. Rumunii [Wielka Izba],
skarga nr 41720/13***

Wyrok z 25.06.2019 r. [WI]

Art. 2

Art. 2 ust. 1

Skuteczne śledztwo

Zarzut nieprzeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie nieumyślnego wypadku drogowego, w którym osoba doznała obrażeń zagrażających życiu: *art. 2 ma zastosowanie, brak naruszenia*

Art. 3

Ponizające traktowanie

Nieludzkie traktowanie

Zarzut nieprzeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie nieumyślnego wypadku drogowego, w którym osoba doznała obrażeń zagrażających życiu: *art. 3 nie ma zastosowania*

Art. 8

Art. 8 ust. 1

Poszanowanie życia prywatnego

Zarzut nieprzeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie nieumyślnego wypadku drogowego, w którym osoba doznała obrażeń zagrażających życiu: *art. 8 nie ma zastosowania*

Fakty – W 2004 r. skarżący doznał groźnego wypadku drogowego, który spowodował u niego poważną niepełnosprawność. Wypadek zdarzył się nocą na drodze publicznej i uczestniczyli w nim dwaj inni kierowcy. Samochód skarżącego został wtoczony przez poruszający się pojazd w pojazd zaparkowany. Władze bezzwłocznie wszczęły śledztwo przeciwko skarżącemu oraz dwóm innym osobom zaangażowanym w wypadek. Śledztwo to, a w szczególności badanie odpowiedzialności jednego z dwóch pozostałych kierowców zostało jednak ostatecznie umorzone przez prokuraturę w 2012 r. z uwagi na fakt, że nie zostały wypełnione wszystkie znamiona przestępstwa. Decyzja prokuratora została utrzymana w mocy przez sąd rejonowy, który oddalił zażalenie skarżącego jako przedawnione.

W skardze do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka skarżący zarzucił na podstawie art. 3 Konwencji [o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności], że władze krajowe nie zbadały sprawy co do istoty lub nie wyjaśniły okoliczności wypadku i zastosowały specjalny termin przedawnienia wobec kierowcy, który rzekomo spowodował wypadek.

W dniu 18 maja 2017 r. Izba rozpoznająca sprawę zrzekła się właściwości na rzecz Wielkiej Izby.

Prawo

a) Zarzut skargi dotyczący przebiegu śledztwa

W kontekście omawianej sprawy Trybunał postanowił wyjaśnić zakres przedmiotowy właściwych gwarancji proceduralnych przewidzianych nie tylko w art. 3, 6 ust. 1 oraz 13, na które powołał się skarżący, ale także w art. 2 i 8 Konwencji.

i) Zastosowalność art. 3 (aspekt materialny)

Problemy zdrowotne skarżącego były bezpośrednio, a przynajmniej pośrednio, związane z jego wypadkiem. Uszczerbek na jego zdrowiu był spowodowany albo zdarzeniami losowymi, albo niedbałym zachowaniem. Śledztwo wszczęte przez władze w sprawie okoliczności wypadku dotyczyło przestępstwa nieumyślnego. Obrażeń fizycznych lub cierpień psychicznych osoby doznanych w wyniku wypadku samochodowego spowodowanego zdarzeniami losowymi lub niedbałym zachowaniem nie można jednak uznać ze wynik „traktowania”, któremu kogoś „poddano”, w rozumieniu art. 3. Takie traktowanie charakteryzuje się głównie, chociaż nie wyłącznie, zamiarem spowodowania uszczerbku, upokorzenia lub poniżenia osoby poprzez podważenie lub pomniejszenie jej godności ludzkiej lub próbą wzbudzenia uczucia strachu, niepokoju lub niższości mogących złamać moralną i fizyczną odporność danej osoby.

Rozstrzygnięcie: niedopuszczalność (niezgodność ratione materiae).

ii) Zastosowalność art. 8

Po pierwsze, odniesione przez skarżącego obrażenia wynikły z dobrowolnego uczestniczenia przez niego w działalności – kierowaniu samochodem na drodze publicznej – która zasadniczo miała miejsce publicznie. Prawdą jest, że z uwagi na swój charakter działalność ta w razie wypadku pociągała za sobą ryzyko wystąpienia poważnej szkody osobistej. Ryzyko to było jednak zminimalizowane przez uregulowania drogowe mające zapewnić bezpieczeństwo drogowe wszystkich użytkowników drogi. Po drugie, wypadek nie nastąpił na skutek aktu przemocy popełnionego z zamiarem wyrządzenia uszczerbku dla fizycznej lub psychicznej integralności skarżącego. Nie można go także przyrównać do żadnego innego rodzaju sytuacji, w których Trybunał wcześniej stwierdzał, że w grę wchodził pozytywny obowiązek państwa ochrony integralności fizycznej i psychicznej osób. W tym kontekście nie występował żaden szczególny aspekt

interakcji lub kontaktu między osobami, który mógłby pociągać za sobą zastosowanie art. 8 w niniejszej sprawie.

*Rozstrzygnięcie: niedopuszczalność (niezgoda *ratione materiae*).*

iii) *Zastosowalność art. 2 (aspekt proceduralny)*

W kontekście wypadków oraz rzekomego niedbałego zachowania zastosowanie ma art. 2, jeśli dana działalność jest niebezpieczna ze swej natury i naraża życie skarżącego na rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie lub jeśli obrażenia, których doznał skarżący, poważnie zagrażały życiu. W takich sytuacjach zastosowanie ma obowiązek proceduralny przeprowadzenia skutecznego śledztwa. Im mniej oczywiste jest istnienie rzeczywistego i bezpośredniego zagrożenia wynikającego z charakteru działalności, tym istotniejsze są wymogi dotyczące stopnia obrażeń odniesionych przez skarżącego. Ma to miejsce szczególnie wówczas, gdy prywatną działalność o wysokim ryzyku regulują szczegółowe ramy ustawowe i administracyjne, jeśli nie ma wątpliwości lub nie kwestionuje się, że ramy te są odpowiednie i wystarczające dla zmniejszenia wchodzącego w grę ryzyka dla życia osób.

W sytuacjach, w których w momencie wydarzenia lub incydentu nie jest jasne, czy życie ofiary narażone jest na rzeczywiste i bezpośrednie zagrożenie lub czy odniesione obrażenia poważnie zagrażają życiu, Trybunał uważa, że dla zastosowalności art. 2 wystarczające będzie, jeśli zagrożenie to wydaje się rzeczywiste i bezpośrednie lub jeśli obrażenia wydają się groźne dla życia w czasie, gdy następują. Gdy władze uzyskają o tym wiedzę, art. 2 *ipso facto* nakłada na państwo obowiązek przeprowadzenia skutecznego śledztwa. Obowiązek ten trwa tak długo, aż zostanie ustalone, że zagrożenie dla życia nie było rzeczywiste i bezpośrednie lub że obrażenia najwyraźniej nie stanowiły zagrożenia dla życia.

Niezależnie od tego, czy kierowanie samochodem można postrzegać jako działalność szczególnie niebezpieczną, czy nie, gdy ryzyko wynikające z charakteru działalności jest mniej oczywiste, większego znaczenia nabiera stopień obrażeń odniesionych przez skarżącego. W czasie wypadku można było uzasadnić twierdzenie, że jego obrażenia były wystarczająco poważne, by stanowić poważne zagrożenie dla jego życia.

Rozstrzygnięcie: art. 2 ma zastosowanie.

iv) *Przedmiot skargi na podstawie art. 2 (aspekt proceduralny)*

W sprawach dotyczących nieumyślnego spowodowania śmierci lub nieumyślnego narażenia życia obowiązek proceduralny wynikający z art. 2 wymaga jedynie, by system prawny państwa zapewniał skarżącemu środek odwoławczy do sądów cywilnych, ale nie wymaga przeprowadzenia śledztwa karnego w sprawie okoliczności wypadku. Jednocześnie nic nie stoi na przeszkodzie, by prawo krajowe zapewniało taką możliwość.

Postępowanie cywilne wszczęte przez skarżącego przeciwko firmie ubezpieczeniowej, w ramach którego pozwał on następnie również firmę leasingową, nie miały znaczenia [w sprawie]. Dotyczyły rzekomej odpowiedzialności tych firm za niewykonanie przez nie obowiązków wynikających z umów zawartych ze skarżącym, a nie odpowiedzialności deliktowej pozostałych dwóch kierowców z tytułu ich działań lub zaniechań.

Dokonany przez skarżącego wybór, by przyłączyć się jako strona cywilna do postępowania karnego wszczętego przez władze, nie wydaje się nieuzasadniony. Władze krajowe przez znaczny czas uważały, że istnieją podstawy do śledztwa w sprawie. Ponadto środek ten zapewniał łączne zbadanie odpowiedzialności karnej i cywilnej wynikającej z tego samego zwinionego zachowania, ułatwiając w ten sposób całościową ochronę proceduralną wchodzących w grę praw. Wybór roszczenia cywilnego

w postępowaniu karnym mógł być lepszy dla skarżącego, gdyż – chociaż ponosił on ciężar udowodnienia zasadności swego roszczenia – organy prowadzące śledztwo miały również obowiązek gromadzenia dowodów, w tym dowodów znalezionych na miejscu wypadku. Opinie biegłych, zlecone przez organy prowadzące śledztwo, i inne zebrane przez nie dowody w postępowaniu karnym mogły zostać wykorzystane przez skarżącego w jakimkolwiek postępowaniu cywilnym i byłyby prawdopodobnie kluczowe dla rozpoznania jego roszczenia cywilnego.

Mając na uwadze ponawiane przez władze krajowe próby wyjaśnienia okoliczności wypadku, Trybunał uznaje, że skarżący mógł w sposób uzasadniony oczekiwać, że wspomniane postępowanie karne odniesie się do jego zarzutów. W tych okolicznościach fakt, że skarżący nie złożył odrębnego powództwa cywilnego przeciwko dwóm kierowcom, nie może być wykorzystywany przeciwko niemu przy ocenie, czy wyczerpał krajowe środki odwoławcze. Zastrzeżenie rządu w sprawie niewyczerpania krajowych środków odwoławczych zostało zatem oddalone.

Ponadto przedmiotowe postępowanie karne, jeśli byłoby uznane za skuteczne, było w stanie samo w sobie wypełnić obowiązek państwa na podstawie art. 2 dotyczący zapewnienia skutecznego systemu sądowego. W tym względzie niezwłocznie po wypadku policja wszczęła z urzędu dochodzenie karne w sprawie jego okoliczności i zebrała dowody mogące wyjaśnić okoliczności, w jakich się on wydarzył.

Władze prowadzące śledztwo zidentyfikowały wszystkich kierowców biorących udział w wypadku, w tym skarżącego, oraz uzyskały ich zeznania, a także zeznania naocznych świadków. Gdy tylko stan zdrowia skarżącego na to pozwolił, aktywnie włączono go do postępowania. Zarówno w trakcie postępowania przygotowawczego, jak też na etapie kontroli sądowej miał on dostęp do akt sprawy, był w stanie kwestionować niezależność i bezstronność właściwych władz oraz czynności i środki przez nie podjęte, a także wnioskować o dołączenie dodatkowych dowodów do akt. Fakt, że niektóre z jego dodatkowych wniosków dowodowych oraz zażaleń były oddalane lub że Sąd Kasacyjny ostatecznie uwzględnił jeden z jego wniosków o przeniesienie sprawy z uwagi na uprawnione podejrzenie, nie wskazuje, że władze prowadzące śledztwo i sądy krajowe nie chciały ustalić okoliczności wypadku i odpowiedzialności biorących w nim udział osób lub że brakowało im wymaganej niezależności.

Ponadto, zważywszy na dostępne dowody, Trybunał nie znalazł wystarczających podstaw, by uznać, że śledztwo lub zbieranie dowodów było ostatecznie niewystarczająco dogłębne pomimo nieprawidłowości przy pobraniu próbek krwi skarżącego. Decyzja władz krajowych o umorzeniu postępowania nie została podjęta pośpiesznie lub arbitralnie, a nastąpiła po latach pracy dochodzeniowej, która doprowadziła do zebrania obszernego materiału dowodowego, w tym dowodów kryminalistycznych i technicznych. Dowody odnosiły się do kwestii podniesionych w ramach postępowania karnego, w tym spraw dotyczących zachowania kierowców uczestniczących w wypadku oraz jego przyczyn.

Władze oddaliły niektóre wnioski dowodowe skarżącego, ale należy im przyznać pewną swobodę w decydowaniu, jakie dowody są istotne dla organów śledczych.

Postępowanie dotyczące okoliczności wypadku trwało ponad osiem lat. Chociaż co prawda w postępowaniu doszło do pewnych opóźnień, to jednak, zważywszy na powody niektórych z tych opóźnień, nie można uznać, że zmniejszyły one skuteczność śledztwa. Trybunał przypominał w związku z tym, że zgodność z wymogami proceduralnymi art. 2 należy oceniać na podstawie kilku istotnych parametrów, które są wzajemnie powiązane, ale żaden z tych parametrów traktowany odrębnie nie stanowi celu samego w sobie (inaczej niż w przypadku wymogów rzetelnego procesu sądowego określonych w art. 6). Stanowią one kryteria, które łącznie umożliwiają ocenę stopnia skuteczności śledztwa. To w odniesieniu do tego celu skutecznego śledztwa należy

oceniać wszelkie pojawiające się kwestie, w tym dotyczące szybkości i rozsądnej celowości (zobacz *Mustafa Tunç i Fecire Tunç p. Turcji* [WI], skarga nr 24014/05, 14 kwietnia 2015 r., [Nota informacyjna nr 184](#)).

Art. 2 nie gwarantuje prawa do uzyskania skazania strony trzeciej w postępowaniu karnym. W sytuacji, gdy nie zachodzi widoczny brak staranności w badaniu przez władze okoliczności wypadku skarżącego, ich decyzja o odmowie ścigania nie wystarcza do stwierdzenia odpowiedzialności państwa z tytułu obowiązku proceduralnego wynikającego z art. 2.

Biorąc pod uwagę ogólną ocenę śledztwa, Trybunał uznał, że nie można stwierdzić, że w systemie prawnym zastosowanym w sprawie skarżącego nie rozpatrzono odpowiednio sprawy skarżącego.

Rozstrzygnięcie: brak naruszenia (trzynastoma głosami do czterech).

v) Ocena na podstawie *art. 13 i 6 ust. 1*

Trybunał jednogłośnie uznał, że nie jest konieczne badanie skargi dotyczącej skuteczności śledztwa na podstawie art. 13.

Trybunał stwierdził również, szesnastoma głosami do jednego, że nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1, gdyż nie można uznać, że w trakcie postępowania karnego skarżącemu odmówiono dostępu do sądu w celu rozstrzygnięcia o jego prawach o charakterze cywilnym.

Trybunał stwierdził ponadto, dziesięcioma głosami do siedmiu, że nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 1 w odniesieniu do wymogu „rozsądnego terminu” z uwagi na skomplikowany charakter sprawy i fakt, że władze pozostawały aktywne przez całe postępowanie karne.

b) *Zarzut skargi dotyczący rzekomego traktowania skarżącego przez organy odpowiedzialne za śledztwo*

Art. 3 (aspekt materialny): W niektórych poprzednich sprawach, takich jak dotyczące krewnych zaginionych osób (*Kurt p. Turcji*, nr [24276/94](#), 25 maja 1998 r.; *Çakıcı p. Turcji* [WI], nr 23657/94, 8 lipca 1999 r., [Nota informacyjna nr 8](#); oraz *Varnava i Inni p. Turcji* [WI], nr 16064/90 *et al.*, 18 września 2009 r., [Nota informacyjna nr 122](#)), Trybunał uwzględniał sposób, w jaki władze prowadziły śledztwo, badając, czy ich zachowanie stanowiło nieludzkie lub poniżające traktowanie naruszające art. 3 w jego aspekcie materialnym.

W takich sprawach Trybunał uwzględnia różne czynniki przy ocenie, czy sposób, w który prowadzono śledztwo, sam w sobie stanowił sprzeczne z art. 3 traktowanie krewnych ofiar. Istotne elementy obejmują bliskość więzi rodzinnych, zakres, w jakim członek rodziny był świadkiem przedmiotowych wydarzeń, udział członka rodziny w próbach uzyskania informacji na temat osoby zaginionej oraz sposób, w jaki władze odpowiedziały na te zapytania.

Trybunał stosował również zasady ustalone w następujących sprawach:

- pozbawienie wolności i *refoulement* małoletniej osoby bez opieki ubiegającej się o azyl (*Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga p. Belgii*, nr 13178/03, 12 października 2006 r., [Nota informacyjna nr 90](#));

- zarzuty wykorzystywania seksualnego dziecka w rodzinie (*M.P. i Inni p. Bułgarii*, nr [22457/08](#), 15 listopada 2011 r.);

- warunki przechowywania zwłok zmarłych krewnych w czasie procesu identyfikacji (*Sabanchiyeva i Inni p. Rosji*, nr 38450/05, 6 czerwca 2013 r., [Nota informacyjna nr 164](#));
- śmierć osoby przy braku odpowiedniej opieki medycznej w trakcie pozbawienia wolności i następnie brak odpowiedniego dochodzenia krajowego (*Salakhov i Islyamova p. Ukrainie*, nr 28005/08, 14 marca 2013 r., [Nota informacyjna nr 161](#)); oraz
- cierpienie emocjonalne spowodowane pobraniem tkanki z ciała zmarłego bez wiedzy i zgody krewnej (*Elberte p. Łotwie*, nr 61243/08, 13 stycznia 2015 r., [Nota informacyjna nr 181](#)).

Omawiana sprawa nie wchodziła jednak w zakres okoliczności którejkolwiek ze spraw wskazanych wyżej.

Rozstrzygnięcie: niedopuszczalność (zarzut w sposób oczywisty nieuzasadniony).

(Zobacz również, w odniesieniu do art. 3, *Kraulaidis p. Litwie*, nr [76805/11](#), 8 listopada 2016 r., i *Mažukna p. Litwie*, nr [72092/12](#), 11 kwietnia 2017 r.; oraz w odniesieniu do art. 8, *Friend i Inni p. Zjednoczonemu Królestwu* (dec.), nr 16072/06, 24 listopada 2009 r., [Nota informacyjna nr 123](#), oraz *Denisov p. Ukrainie* [WI], nr 76639/11, 25 września 2018 r., [Nota informacyjna nr 221¹](#))

© Council of Europe/European Court of Human Rights
Niniejsze streszczenie przygotowane przez Kancelarię nie wiąże Trybunału.

Link do [Not informacyjnych nt. orzecznictwa](#)

¹ Tłumaczenie streszczenia na język polski jest dostępne na stronie:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193286> [przyp. red.]